

ВИСНОВОК

**про наукову новизну, теоретичне та практичне значення
дисертації Бевз Тетяни Сергіївни на тему:
«Правове забезпечення реалізації економічних прав та свобод людини і
громадянина в сфері місцевого самоврядування в Україні»,
поданої на здобуття ступеня доктора філософії
за спеціальністю 081 «Право» галузі знань 08 «Право»**

1. Актуальність теми дослідження. Обраний напрям розвитку України до демократичних стандартів викликає необхідність створення та закріплення дієвих механізмів реалізації громадянами своїх прав. У Європейській Хартії місцевого самоврядування закріплено, що права громадян повинні бути забезпечені на самому низовому рівні, на якому тільки можлива їх реалізація, виходячи з переконання, що існування наділених реальною владою органів місцевого самоврядування дає можливість участі громадян в управлінні державними механізмами для їх залучення до процесу прийняття рішень

Закріплені Конституцією України завдання зі створення демократичної, соціальної та правової держави не можуть бути вирішені без повного визнання основоположних прав та свобод людини і створення ефективної системи їх забезпечення. Важливе місце в системі конституційних прав і свобод людини і громадянина займають і економічні права та свободи, які визначають можливість людини створювати матеріальні та особисті нематеріальні блага, володіти ними та здійснювати господарську діяльність.

Тривалий час основні економічні права та свободи людини і громадянина як у радянській, так і в сучасній науковій літературі розглядалися значною мірою як складова соціально-економічних прав. Незважаючи на різноманіття наукових досліджень в сфері прав людини та громадянина, у вітчизняній науці конституційного права фактично не існує комплексних наукових досліджень економічних прав та свобод людини і громадянина в сфері місцевого самоврядування та механізмів, за допомогою яких вони забезпечуються та реалізуються.

2. Особистий внесок дисертанта. Дисертаційна робота є власним авторським дослідженням, у якому наукові положення, висновки та пропозиції обґрунтовано самостійно в результаті опрацювання значної кількості джерел монографічного, нормативно-правового, правозастосовного характеру, в тому числі судової практики та зарубіжного досвіду.

3. Обґрунтованість і достовірність наукових положень, висновків і рекомендацій, поданих на захист.

Дисертацію виконано на кафедрі державно-правових дисциплін Навчально-наукового інституту права ім. І. Малиновського Національного університету «Острозька академія» у межах науково-дослідних тем: «Проблеми державотворення та захисту прав людини в Україні» (номер державної реєстрації: 0110U000890), «Проблеми державотворення та захист прав людини в умовах війни та повоєнної відбудови України» (державний реєстраційний номер: 0123U103576).

Тему дисертаційної роботи «Правове забезпечення реалізації економічних прав та свобод людини і громадянина в сфері місцевого самоврядування» затверджено рішенням Вченої ради Національного Університету «Острозька академія» від 28 листопада 2019 року протокол № 5 та уточнено на «Правове забезпечення реалізації економічних прав та свобод людини і громадянина в сфері місцевого самоврядування в Україні» рішенням Вченої ради Національного Університету «Острозька академія» від 30 листопада 2023 року протокол № 5.

Результати дисертації, теоретичні напрацювання та практичні рекомендації були оприлюднені на VIII Міжнародній науково-практичній конференції «Малиновські читання» (м. Острог, 22 травня 2020 року), Науковій викладацько-студентській конференції Національного університету «Острозька академія» «Дні науки-2021» (м. Острог, 11 травня 2021 року), IX-ій Міжнародній науково-практичній конференції «Малиновські читання» (м. Острог, 05 жовтня 2021 року), Круглому столі «Сучасні тенденції розвитку публічного права» (м. Острог, 16 травня 2022 року), X-ій Міжнародній науково-практичній конференції «Малиновські читання» (м. Острог, 24 листопада 2023 року).

Основні положення роботи знайшли відображення у 4 наукових статтях, які опубліковані у виданнях, що є міжнародними та визнані фаховими з юридичних наук, а також у тезах доповідей на 5 наукових конференціях.

Структура дисертації зумовлена характером та обсягом дослідження, вона включає вступ, три розділи, які об'єднують дев'ять підрозділів, висновки, список використаних джерел та додатки.

Загальний обсяг дисертації становить 223 сторінки, з них основного тексту – 183 сторінки. Список використаних джерел містить 182 найменування, розміщених на 20 сторінках та додатки на 31 сторінці.

Таким чином, обґрунтованість і достовірність отриманих результатів дослідження, наукових положень та рекомендацій дисертанта підтверджено їхньою апробацією та схваленням на міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференціях. Аналіз рукопису дисертації дає підстави для

висновку, що наукові положення та рекомендації є обґрунтованими і достовірними.

4. Наукова новизна одержаних результатів. Дисертація є однією з перших спроб комплексно визначити сутність, зміст та розкрити особливості реалізації економічних прав та свобод людини і громадянина в сфері місцевого самоврядування в Україні, а також розробити відповідні пропозиції та рекомендації, спрямовані на удосконалення такого механізму. У результаті проведеного наукового дослідження сформульовано низку нових наукових положень і висновків. Зокрема:

вперше:

- визначено поняття економічних прав і свобод людини і громадянина в сфері місцевого самоврядування як самостійний вид прав у загальній системі основних прав і свобод людини і громадянина, що визнані, гарантовані та захищаються державою та органами місцевого самоврядування, під якими слід розуміти можливості людини і громадянина володіти, користуватися та розпоряджатися основними економічними благами для забезпечення належного життєвого рівня та умов праці на рівні громади;

- поняття «муніципальні послуги» в сфері економічних прав визначено як послуги, що надаються органами місцевого самоврядування та створеними ними комунальними підприємствами, установами, організаціями в результаті виконання власних та делегованих їм з боку державних органів повноважень за рахунок коштів місцевого бюджету та інших позабюджетних коштів та мають на меті забезпечення реалізації економічних прав на рівні громади.

- беручи до уваги децентралізаційні процеси та можливості самостійного прийняття громадами та органами місцевого самоврядування рішень з економічних питань місцевого значення, систему економічних прав та свобод людини і громадянина в сфері місцевого самоврядування визначено як сукупність конституційних прав, можливостей людини в економічній сфері, що реалізуються за сприяння місцевих органів влади шляхом забезпечення економічної самодостатності окремих громад, економічної рівності, прозорості в діяльності органів місцевого самоврядування та формування сприятливого підприємницького середовища;

- здійснено порівняння забезпечення економічних прав та свобод людини і громадянина на загальнодержавному та місцевому рівнях;

- визначено сутність та систему конституційно-правових гарантій реалізації економічних прав у сфері місцевого самоврядування. Так, системою гарантій економічних прав на місцевому рівні є комплекс заходів та

механізмів, спрямованих на захист та забезпечення реалізації економічних прав громадян, підприємств та інших економічних суб'єктів на рівні територіальних громад. Вона включає такі складові: розроблення та прийняття місцевих нормативно-правових актів, що регулюють економічні відносини та забезпечують захист прав та інтересів економічних суб'єктів, забезпечення захисту прав власності на місцевому рівні через здійснення контролю за додержанням економічних прав та вирішення суперечок у сфері власності, здійснення заходів щодо розвитку інфраструктури, надання підтримки для розвитку малого та середнього бізнесу, стимулювання інвестицій та підтримки інновацій, забезпечення участі громадськості у прийнятті рішень щодо економічних питань, забезпечення прозорості у діяльності місцевих органів влади та управління фінансовими ресурсами;

удосконалено:

- види спеціальних заходів з боку влади для реалізації економічних прав громадян в умовах воєнного стану;

- визначення муніципальних гарантій як заходів та механізмів, які надаються органами місцевого самоврядування для забезпечення економічних інтересів та захисту прав своїх громадян, підприємств та інших економічних суб'єктів на території конкретної громади. До муніципальних гарантій віднесено фінансові гарантії (надання фінансової підтримки або гарантій підприємствам, які розвиваються на території органу місцевого самоврядування, наприклад, через надання кредитів, грантів або податкових пільг), інфраструктурні гарантії (будівництво доріг, комунікацій, енергетичних мереж, які сприяють розвитку економіки органу місцевого самоврядування), підтримка бізнесу (надання консультацій, інформаційної підтримки, допомоги у вирішенні адміністративних питань для розвитку та підтримки місцевого бізнесу);

- поняття механізму та структури реалізації економічних прав в сфері місцевого самоврядування;

- поняття інвестиційного розвитку регіону як процесу залучення інвестиційних ресурсів для стимулювання економічного, соціального та територіального розвитку, що включає в себе створення сприятливого інвестиційного клімату, розвиток інфраструктури, підтримку малих і середніх підприємств, створення нових робочих місць та реалізацію інвестиційних проектів у різних сферах економіки регіону;

- обґрунтування закріплення в механізмі забезпечення економічних прав людини в сфері місцевого самоврядування України такого структурного

елементу як спосіб виконання та моніторинг рішень і рекомендацій органів місцевого самоврядування;

- обґрунтування думки щодо необхідності прийняття Закону України «Про грантову діяльність» який чітко визначав би умови та процедури надання грантів для громадян, забезпечуючи прозорість, справедливість та захист їхніх прав та уникнення зайвих бюрократичних процедур, що є важливим для розвитку ефективної та прозорої системи грантової підтримки як ключового механізму для забезпечення економічних прав громадян.

дістало подальшого розвитку:

- вирішення проблеми недостатнього фінансування децентралізації ;
- визначення шляхів вирішення проблеми закріплення гарантій реалізації економічних прав у Конституції України;
- вирішення проблеми нерівномірного розподілу бюджету для місцевих громад;
- вжиття заходів щодо вирішення правових обмежень і поліпшення інвестиційної діяльності.

5. Наукове та практичне значення одержаних результатів визначається спрямованістю результатів на вирішення актуальних проблем, що стоять перед наукою конституційного права, і полягає в тому, що узагальнений матеріал становить методологічну основу діяльності органів місцевого самоврядування щодо вдосконалення механізму забезпечення економічних прав на рівні територіальних громад.

Напрацьовані науково-теоретичні висновки, положення, пропозиції та рекомендації дисертації використано або можна використовувати в подальшому у:

- правотворчій діяльності – у контексті розроблення й обґрунтування правотворчих пропозицій та ініціатив, проєктів нормативно-правових актів щодо забезпечення органами місцевого самоврядування економічних прав та свобод, а також удосконалення нормативної бази щодо залучення інвестицій, рівномірного розподілу місцевого бюджету та надання грантів.

- правозастосовчій – для прийняття оптимальних і ефективних рішень органами місцевого самоврядування, їхніми посадовими особами щодо забезпечення економічних прав;

- науково-дослідній діяльності – під час подальшого дослідження поняття, структури та системи економічних прав в сфері місцевого самоврядування, зокрема в контексті підготовки кваліфікаційних наукових робіт, передбачених МОН України;

– просвітницькій роботі – для правового виховання та підвищення рівня правової культури мешканців територіальних громад, службовців і посадових осіб органів місцевого самоврядування, які безпосередньо мають повноваження щодо забезпечення економічних прав.

– навчальному процесі – для підготовки дидактичних матеріалів та викладання навчальних дисциплін і спеціальних курсів (модулів) з конституційного та муніципального права України.

6. Використання результатів роботи. Теоретичні та емпіричні результати дослідження впроваджені в навчальний процес підготовки майбутніх фахівців бюджетних науково-дослідних тем: «Проблеми державотворення та захисту прав людини в Україні» (номер державної реєстрації: 0110U000890), «Проблеми державотворення та захист прав людини в умовах війни та повоєнної відбудови України» (державний реєстраційний номер: 0123U103576).

7. Повнота викладу матеріалів дисертації у роботах, опублікованих автором. Основні положення роботи знайшли відображення у 4 наукових статтях, які опубліковані у виданнях, що є міжнародними та визнані фаховими з юридичних наук, а також у тезах доповідей на 5 наукових конференціях.

8. Відповідність чинним вимогам щодо оформлення дисертації. У результаті попередньої експертизи дисертації Бевз Т. С. та повноти основних результатів дослідження, вбачається відповідність дисертації вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 р. № 44 та Вимогам до оформлення дисертації, затвердженими наказом Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 р. № 40.

9. Оцінка мови та стилю дисертації. Дисертація написана сучасною науковою мовою, стиль викладання відповідає прийнятому у науковій літературі й забезпечує легкість та доступність сприйняття наукових положень, висновків і рекомендацій дисертаційного дослідження, виконана з дотриманням принципів академічної доброчесності.

10. Рекомендація дисертації до подання у разову спеціалізовану вчену раду. Враховуючи викладене, за актуальністю, ступенем новизни, обґрунтованістю, науковою та практичною цінністю здобутих результатів дисертація Бевз Тетяни Сергіївни на тему «Правове забезпечення реалізації економічних прав та свобод людини і громадянина в сфері місцевого

самоврядування в Україні», відповідає вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 р. № 44 та Вимогам до оформлення дисертації, затвердженими наказом Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 р. № 40 та рекомендується до захисту на здобуття ступеня доктора філософії зі спеціальності 081 «Право» галузі знань 081 «Право».

Наукові результати дослідження обговорено та схвалено на засіданні фахового міжкафедрального семінару Навчально-наукового інституту права ім. І. Малиновського Національного університету «Острозька академія» 14 червня 2024 року.

Головуючий на засіданні –

доктор юридичних наук, доцент,
професор кафедри теорії та історії
держави і права ННІ права
ім. І.Малиновського

Сергій ШЧУК